

УДК: 338.43.02(477)

Т.І.Яворська, кандидат економічних наук, доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

Постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції багато в чому залежить від механізму ефективної державної підтримки аграрного сектору. Практично до 2000 року державне регулювання економіки було відсутнє взагалі, що і призвело до суттєвого спаду виробництва продукції та його низької ефективності. Вступ України до СОТ передбачає скорочення внутрішньодержавної прямої підтримки галузей сільського господарства, що може стати фактором потенційної загрози для подальшого їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Чільне місце у наукових дослідженнях вивчення проблеми державної підтримки аграрного сектору займають наукові праці В.Галушка, С.Дем'яненка, С.Кваші, Л.Мармуль, О.Могильного, Т.Осташко та інших вчених. Проте, в сучасних умовах проблеми ефективності державної підтримки галузі сільського господарства як однієї із найбільш “неприспособлених” до умов входження у СОТ, потребують подальшого вивчення.[

Виклад основного матеріалу. Для ринкових механізмів в сільському господарстві як специфічній галузі економіки, ціна має свої особливості, основною з яких є та, що не завжди вона на продукцію, визначена в точці перетину попиту і пропозиції, перебиває виробничі витрати аграрних підприємств. Тому формування цін в галузі має велике значення для забезпечення її доходності і вимагає втручання держави в систему ціноутворення на сільськогосподарську продукцію.

В розвинутих країнах Заходу державне регулювання сільськогосподарського виробництва, підтримки доходів аграрних товаровиробників, їх захист займають чільне місце в соціально – економічній політиці цих держав. Причому необхідність такого регулювання виявилася ще під час світової кризи 1929–1933 років. З того часу, капіталістичні держави почали здійснювати активну антимонопольну політику, надавати матеріальну підтримку суб'єктам господарювання та через економічні важелі регулювати збалансованість вітчизняної економіки.

В умовах планово-централізованої економіки державне регулювання на практиці зводилася до централізованого встановлення відповідними державними органами рівнів цін на всі види промислової і сільськогосподарської продукції. Товаровиробники не мали права самостійно встановлювати ціни на вироблену ними продукцію і вибирати канали реалізації. Відповідно, аграрні підприємства не цікавилися кон'юктурою ринку на кінцеву продукцію. Методологія ціноутворення ґрунтувалася на визначенні за відповідними природними зонами необхідних витрат на виробництво продукції сільського господарства (як правило, середніх) і додаванням до них певної суми прибутку, що виділялася централізовано.

Входження України в СОТ передбачає впровадження державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції, яке повинне відповідати вимогам світового ринку. Згідно цих вимог заходи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників можна умовно поділити на три категорії: заходи «зеленої», «жовтої» та «блакитної» скриньки.

Державні витрати в межах зеленої скриньки передбачають витрати, які не спрямовані на пряму підтримку обсягів виробництва та цін виробників. До них можна віднести: наукові дослідження, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів, інформаційно – консультаційне забезпечення, удосконалення інфраструктури ринку, охорона навколишнього середовища тощо.

До заходів «жовтої скриньки» належать державні витрати, направлені на пряму підтримку галузей: різного роду дотації, компенсації, пільгове кредитування тощо. Заходи «блакитної скриньки» спрямовані на обмеження перевиробництва (скорочення поголів'я худоби, посівних площ тощо).

У процесі набуття членства в СОТ, однією із вимог до України є скорочення бюджетного фінансування заходів «жовтої скриньки», та відповідно, збільшення фінансування у структурі державної підтримки сільського господарства заходів «зеленої скриньки».

Найбільш дискусійним став саме підхід щодо заходів «жовтої скриньки», які в сільському господарстві направлені в першу чергу на підтримку галузі тваринництва. Галузь тваринництва є однією із основних формуючих галузей для забезпечення продовольчої безпеки нашої країни. Сьогодні її відродження в сільськогосподарських підприємствах потрібно починати практично «з нуля». В країнах – членах СОТ, галузь тваринництва до останнього часу розвивалася в основному на основі заходів державної підтримки, що і призвело до відриву фермерів від вивчення та відповідного задоволення вимог ринку.

В нашій країні, активне дотування галузі тваринництва було розпочате тільки з недавнього часу, що відповідно почало впливати і на її розвиток. У приватному сільськогосподарському підприємстві «Могучий» Мелітопольського району Запорізької області прибутковість галузей тваринництва напряму не пов'язана з сумою одержаних дотацій та доплат. (таблиця). Проте, повна відмова від них при вступі України до СОТ призведе до ще гіршого стану галузі, а наплив дешевого імпорту - до повної її руйнації. У таких умовах надання державою прямої підтримки галузі є на сьогодні єдиним виходом для захисту виробників.

Із заходів «зеленої скриньки», які, на нашу думку є першочерговими для України у сучасних умовах є створення такого економічного механізму міжгалузевих економічних взаємовідносин, який би забезпечив рівні умови господарювання для підприємств і організацій. За такими умовами

підприємства і організації мають одержувати рівновеликі прибутки на одиницю затраченого капіталу.

Таблиця

Залежність прибутковості галузей тваринництва від суми одержаних дотацій та доплат.

Показники	2004р.	2005р.	2006р.
Дотації (за рахунок коштів податку на додану вартість), тис. грн., всього, з них за:	351,1	547,7	404,3
молоко	205,0	298,9	311,2
велику рогату худобу	146,1	248,8	93,1
Доплати за реалізацію великої рогатої худоби	113,5	91,8	4,0
Одержано прибутку від галузі тваринництва, всього, тис. грн.	397	546,5	-131,4
в т. ч. від реалізації молока	274,2	412,3	-9,6
реалізації м'яса великої рогатої худоби	123,2	130,9	-117,5

На думку вчених Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» цього можна досягти двома шляхами: перший – удосконалення ціноутворення, за якого поряд з вільним ціноутворенням підприємства враховують затрати і прибутки в межах норми, яка склалася по країні; другий – підтримкою доходів галузей, які одержують прибуток, при нормі, нижчій, ніж у середньому по народному господарству країни. У зв'язку з цим запропоновано за необхідне прийняти Закон України «Про міжгалузеві економічні відносини в народному господарстві».[2]

Також, вважаємо за необхідне, створення в Україні, професійних та міжпрофесійних організацій, які можуть з ініціативи самих виробників рекомендувати державі регулятивні заходи різного характеру. Наприклад, у

Франції такі організації відіграють одну із вирішальних ролей при затвердженні нормативної бази для розвитку сільського господарства. Сьогодні учасники економічного процесу, включаючи безпосередньо і виробників, відчують потребу в існуванні нормативної бази для завоювання сильних позицій на ринку та досягнення вищого рівня реалізації своєї продукції.

Висновки. Державна підтримка розвитку галузей сільського господарства повинна враховувати як переваги так і загрози для АПК України в разі вступу до СОТ. На першому етапі вона буде опиратися на політику протекціонізму, але виключно ринковими методами. В першу чергу це стосується галузі тваринництва, для розвитку якої необхідно залишити, а можливо і розширити, пряму державну підтримку галузі. Поряд з цим, доцільно за прикладом розвинутих країн ЄС, створювати професійні та міжпрофесійні організації для вдосконалення нормативної бази державної підтримки з врахуванням ініціативи виробників. Такі організації з часом будуть відігравати все більшу роль у висуненні пропозицій нормативного характеру.

Для підтримки стабільних доходів аграрних виробників важливу роль необхідно відвести врегулюванню міжгалузевих економічних відносин, яке можна вважати одним із першочергових заходів «зеленої скриньки» при вступі України до СОТ. Для цього на законодавчому рівні треба прийняти Закон України «Про міжгалузеві економічні відносини в економіці України».

Література.

1. Мармуль Л.О. Державне управління сільським господарством в умовах вступу України до СОТ // Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2007.- Спеціальний випуск 3 (42) . - с.10-16.
2. Проект Закону України «Про міжгалузеві економічні відносини в економіці України». Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» Української академії аграрних наук,

**Т.И.Яворская, кандидат экономических наук, доцент, Таврический
государственный агротехнологический университет**

**ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА
В УСЛОВИЯХ ВСТУПЛЕНИЯ УКРАИНЫ В ВТО**

Проанализированы требования мирового рынка относительно государственной поддержки сельского хозяйства. Рассмотрено влияние суммы дотаций и доплат на прибыльность отрасли животноводства. Предложены первоочередные меры государственного регулирования отрасли сельского хозяйства Украины при вступлении в ВТО.

**T.I.Yavorska, candidate of economic sciences, docent, Tavria State
Agrotechnologic University**

**THE STATE SUPPORT OF AGRARIAN PRODUCTION IN CONDITION
OF WTO ACCEPTANCE**

World market requirements to agricultural state support were analyzed. Subsidies influence on stockbreeding profitability was considered. The priority state regulation measures of Ukrainian agriculture for WTO acceptance were offered.